

Реферат на тему: "Повість Івана Нечуя-Левицького "Кайдашева сім'я" як невичерпне джерело українознавства"

Іван Нечуй-Левицький

РЕФЕРАТ

НА ТЕМУ:

Повість Івана Нечуя-Левицького

"Кайдашева сім'я"

як невичерпне джерело українознавства

Ще І. Франко зазначав, що повість "Кайдашева сім'я" "з огляду на високоартистичне змалювання селянського життя" належить "до найкращих оздоб українського письменства". З великою художньою силою і правдивістю І. Нечуй-Левшицький розкрив у цьому творі духовні цінності, які склалися впродовж століть в українській родині. Новаторство письменника якраз виявилось в тому, що він показав руйнування набутої духовності труднощами щоденного життя, відтворив такий стан українського селянства, який нівечить справжню суть його "народного духу".

В етнографічній розвідці "Світогляд українського народу" І. Нечуй-Левицький вказував на великі моральні потенції народу, суть яких відбилась насамперед в усній поезії. Він радив письменникам не обминати колоритних народних висловів і через їх освоєння показати світові неповторну душу українців. Найрізноманітніші засоби барвистого народного мовлення письменник вдало використав у "Кайдашевій сім'ї".

Змалюванням саме буденного життя українських селян повість "Кайдашева сім'я" вирізнялася у літературі – адже тогочасні автори захоплювалися переважно святковою стороною селянського побуту. Будні Кайдашів минають у невсипущій праці. Косовиця, жнива, плекання городини, "зимова" жіноча робота (прядіння, ткання полотна, шиття і вишивання одягу) – ці та інші щоденні клопоти визначали стосунки між членами сім'ї Кайдашів. Хоча у творі майстерно виписані і святкові звичаї та обряди, глибоковікові традиції і вірування.

Втіленням української релігійності і високої народної моралі є у повісті Мелашка. Її любов до рідної матері, чоловіка, намагання догодити свекрусі приємно вражають. Доведена до відчаю, Мелашка їде з односельчанами в Київську Лавру на прощу – святкування паски у Києві, за народним повір'ям, мало б принести у сім'ю Боже благословення. Письменник поетизує свою героїню. Так, лірична душа Мелашки почула у жалібних піснях ченців у чистий четвер (напередодні Великодня) "якесь море сліз, що зливалось тисячі літ, і злилось до купи, і полилось піснями з грудей. Здається, в тому морі сліз текли ріки народного горя од самого початку світу...".

Побожним, чуйним і добрим був Кайдаш, мріяв про смерть по-християнськи: зі

сповіддю, причастям, соборуванням. Але тяжке пияцтво призвело до передчасної страшної смерті, яка не відповідала християнським уявленням. Сини і невістка Мотря надто часто порушували четверту заповідь Божу: не поважали і не шанували батьків. А народна мораль ґрунтувалася в основному на заповідях Божих. У селі зневажали злодіїв, п'яниць, покриток, ледарів, хвальків, безбожників. Тут ніколи нікому нічого не забували. Не могли забути й Мотрі того, що вибила свекрусі око, а Карпові – що ганявся за матір'ю з дрючком. Люди добре знали характери тих, кого вважали негідними: вибираючи Карпа десяцьким, хтось підкреслив, що "буде добрий сіпака", а пропонуючи жартома кандидатуру Мотрі, селяни висміяли цю жінку:

– А може, панове громадо, ми оберемо за десяцького Мотрю, – прикинув слівце один жартівливий чоловік.

– Не можна, вона повибиває всім бабам очі, – гукнули чоловіки, сміючись.

Глибокий знавець селянського життя і побуту, селянської психології І. Нечуй-Левицький розумів, що про народ треба писати без будь-яких прикрас. У центрі повісті – повсякденний плін життя селянської сім'ї, в якому на перший план висуюються побутові сварки, спричинені відсутністю прагнення зрозуміти один одного. Жанрова специфіка твору полягає у тому, що цей повсякденний плін життя родини Кайдашів розгортається в найрізноманітніших побутових виявах, які часто окреслюються в гумористичному плані. Гумор письменника сягає корінням у народний ґрунт і міцну національну літературну традицію. Природжений гумор Нечуй-Левицький вважав невід'ємним елементом національної психіки, що "затаївся в усіх звичах розуму і фантазії щирого уїфаїнця і є глибоко своєрідним". Контрасти створеного народом величного епосу і дріб'язкової хатньої війни надають повісті особливого іронічного забарвлення ("Не чорна хмара з-за синього моря виступала, то виступала Мотря з Карпом з-за своєї хати до тину"). У повісті письменник гумористичне показав взаємні заздрощі, плітки та шалені вибухи злості серед Кайдашів. Проте гумор у повісті має співчутливий характер: автор бачить вплив на психологію Кайдашів їхнього важкого становища, бо після довговічної панщини вони потрапили в нові, незвичні обставини. Із серії комічних подій складається сумна картина буття сім'ї, де син виступає проти матері, й уся родина марно витрачає сили і здоров'я на безглузді суперечки та чвари. Такий стан, на думку письменника, не відповідає справжній суті "народного духу". Духовна роз'єднаність – ось те лихо, яке кожен день отруює українську родину, яка впродовж віків була оповита високою духовністю і мораллю.

Яскравий колорит звичаїв, обряди народних заможлянь, передвесільні розглядини, сільські розваги, детальні описи селянського одягу та оселі, насичена прислів'ями і приказками мова повісті – усе це дає підстави вважати цей твір справжньою енциклопедією народознавства.